

Qirqinchi Oyning Yashirin Tarixi — O‘n Sakkizinchi Raqam

Ikkinchi Voy — Beshinchi qism

Jeff Pippenger

2026-07-15

Vahiy kitobining to‘qqizinchi bobida Naynavo jangini ifodalovchi “kalit” burilish nuqtasini yuzaga keltirgan tarix orqali amalga oshdi; albatta, kalitning vazifasi ham shudir. Mening da‘voim shuki, Naynavo jangi nafaqat Islomning yuksalishini belgilagan tarixiy kalit bo‘lgan, balki u bashoratli kalit hamdir. O‘sha jangning bashoratli dinamikasi Doniyor va Vahiyda bayon etilgan Muqaddas Kitob bashoratidagi shohliklarning barcha yo‘nalishlarini Doniyorning o‘n birinchi bobiga muvofiqlashtiradi. Shu tariqa, u bu shohliklarning barchasiga Doniyor o‘n birinchi bobining so‘nggi olti oyatiga guvohlik berish imkonini beradi va bundan ham muhimi — qirqinchi oyatning tashqi yashirin tarixini muhrdan yechadi.

Va Men senga osmonlar shohligining kalitlarini beraman; va sen yerda nimani bog‘lasang, osmonlarda bog‘langan bo‘lur; va yerda nimani bo‘shatsang, osmonlarda bo‘shatilgan bo‘lur. Matto 16:19.

Muhammad Saltanatining Ozod Etlishi va Yuksalishi

627-yilda bo‘lib o‘tgan Naynavo jangi, Xudoning taqdiri tomonidan yuborilgan tuman hamrohligida, Rimning hiylasi orqali mag‘lub etilgan Fors qudratining so‘nggi o‘n yilining boshlanishini belgiladi. U, Muhammadning islomiy qo‘shinlari ko‘tarila boshlaydigan burilish nuqtasini ham belgiladi. Bu jang mavjud bo‘lib kelgan bir to‘siqni olib tashladi; nazariy jihatdan, agar Rim ham, Fors ham o‘z qudratini saqlab qolganida, bu to‘siq saqlanib qolgan bo‘lur edi. Biroq ularning hech biri bunday qilmadi.

Tiyilish va Bo‘shatilish

Islomning bashoratli tasvirida, Muqaddas Yozuvning ilk tanishtirilishidayoq Islomning tiyib turilishi va ozod etilishini ko‘ramiz: Sara Ibrohimni Hojar va Ismoilni tiyib turishga ko‘ndirgan edi.

Shunda Soray Ibromga dedi: “Mendan ko‘rgan nohaqlik sening bo‘yningga bo‘lsin; men cho‘rimni quchog‘ingga berdim, u esa homilador bo‘lganini ko‘rgach, uning nazarida men xor bo‘ldim. Egamiz men bilan sening orangda hukm qilsin”. Ammo Ibrom Sorayga dedi: “Mana, cho‘ring o‘z qo‘lingda; unga o‘zingga ma‘qul bo‘lganday qil”. Soray esa unga qattiq muomala qilganida, u uning yuzidan qochib ketdi. Ibtido 16:5, 6.

Hatto o‘sha voqeadan oldin ham, Hojarning bashoratli rivoyatga kiritilishining sababi shuki, Rabbiiy Saroning farzand ko‘rishini “to‘sib qo‘ygan” edi.

Endi Abramning xotini Soray undan farzand ko‘rmadi; uning Hojar ismli bir misrlik cho‘risi bor edi. Soray Abramga dedi: Mana endi, Egamiz meni tug‘ishdan tiyib qo‘ydi; sendan iltimos qilaman, cho‘rimning oldiga kirgin; ehtimol, u orqali farzandli bo‘larman. Va Abram Sorayning ovozigacha quloq soldi. Ibtido 16:1, 2.

Vahiy kitobining to‘qqizinchi bobidagi Muhammadga berilgan va keyinchalik Naynavo jangi orqali amalga oshgan “kalit” payg‘ambarlik tarixining istalgan nuqtasida Islom ustidagi “to‘siq”ning olib tashlanishini ifodalaydi.

“Farishtalar to‘rt shamolni ushlab turibdilar; ular bo‘shab ketib, butun yer yuzi uzra otilib chiqishga intilayotgan g‘azablangan ot timsolida tasvirlangan bo‘lib, o‘z yo‘lida vayronagarchilik va o‘limni olib keladi.” Manuscript Releases, 20-jild, 217.

Muhammad saltanatining “yuksalishi va qulashi” ko‘proq yuksalish va qulash sifatida emas, balki “bo‘shatib yuborilish” va “tiyib turilish” sifatida tasvirlangan. Islom payg‘ambarlik nuqtayi nazaridan bo‘shatib yuborilganda, bu bo‘shatib yuborilish Naynavo jangi orqali ifodalangan.

Faqat Vaylar

Yetti karnay orasida faqat Islomning voy-karnaylarigina bashorat tarixiga ilk bor kiritilgan paytdan sinov muddatining yakunigacha izchil qudrat sifatida tarix davomida cho‘ziladi. G‘arbiy Rim ustiga kelgan dastlabki to‘rtta karnay Odoacer, Genseric, Attila Hun va Alarikni ifodalagan bo‘lib, shu tariqa oxirgi kunlardagi ilohiy taqdirga oid hukm quvvatlarining to‘rttasiga timsol bo‘lgan edi, biroq ularning zamonaviy muqobili o‘sha qadimgi to‘rtta qudratning bevosita avlodi emas. Voy-karnaylar bilan esa bunday emas. Islom tarixiga kirgan zahoti sinov muddatining yakunida to‘liq ozod etilgunicha ozod etilish va tiyib turilishning bevosita chizig‘ini davom ettiradi. Voy-karnaylarda “kalit” — “ozod etilish” — Naynavo jangi bilan belgilangan.

Nikomediya va 1299-yil 27-iyul

Kashshofchilar 1299-yil 27-iyulni bir yuz ellik yilning boshlanishi deb to‘g‘ri belgiladilar; bu muddat 1449-yil 27-iyulda tugadi va o‘z navbatida 1840-yil 11-avgustda yakunlangan uch yuz to‘qson bir yil va o‘n besh kunlik davrni boshladi.

Oldingi maqolada biz Usmonli beyligining asoschisi Usmon I ning o‘g‘li Sulton Orhon G‘oziy muhim Vizantiya shahri Nikomediya qamal qilgan paytda, 1333 yildan 1337 yilgacha Nikomediya keltirilgan qamalni aniqlab ko‘rsatgan edik. Bu qamal otasi Usmon tomonidan boshlangan Nikomediya qarshi urushning yakunidir. Vahiy kitobi to‘qqizinchi bob, o‘ninchi oyatdagi bir yuz ellik yil 1299 yil 27 iyulda boshlangan edi va bashoratning boshlanishi sifatida, o‘sha boshlanish sanasi bilan bog‘liq tarix qayd etilishi lozim. Usmon I (Usmonli sulolasining asoschisi) Sulton Orhon G‘oziyning otasi edi; u 1299 yil 27 iyulda Nikomediya mintaqasida, Nikomediya shahriga yaqin joyda bo‘lgan Bafeus jangida Vizantiya imperiyasiga qarshi muhim ilk g‘alabaga erishgan; bu shahar Rim va ilk Vizantiya tarixida nihoyatda muhim poytaxt shahri bo‘lgan.

Ota va O‘g‘il

1299-yil 27-iyulda Usmonning qo‘shinlari mahalliy bir hokim boshchiligidagi Vizantiya qo‘shinini mag‘lub etdi. Bu jang Usmon Bithiniyada (Anatoliyaning shimoli-g‘arbida) hokimiyatni mustahkamlashni boshlaganidan keyingi dastlabki yirik mustaqil harbiy muvaffaqiyatlaridan biri deb hisoblanadi. U kichik bir turk beyligidan (qabila knyazligidan) keyinchalik Vizantiya hududlariga qarshi chiqib, ularni fath etadigan yuksalib borayotgan qudratga o‘tishdagi muhim bir bosqichni belgiladi. O‘sha sana Islom uchun o‘rish davrining boshlanishini bildiradi; bu jarayon oxir-oqibat 1453-yilda Konstantinopolning qulashi chog‘ida Usmonli imperiyasining barpo etilishiga olib keldi. Usmon g‘oziy jangchilaridan (islomiy ruhdagi chegara bosqinchilaridan) foydalandi va aynan shu yerda g‘oziy chegara jangchilarining asta-sekin Usmondan boshlab, so‘ng uning o‘g‘li Orxongacha rivojlanib borgan yanada tuzilmali qo‘shinga aylanishi shakllana boshladi. Usmon merosining boshqa muhim jihatlari qatorida shuni ham aytish kerakki, u Islomning mulkni saqlab qolishiga imkon berdi; bu esa tartibsiz urib-qoch taktikalari ularga faqat g‘alabalaridan qolgan o‘ljani berib, ammo hech qachon biror hududni bermagan g‘oziy jangchilarining urush usulidan farqli edi.

1299-yil 27-iyulda Usmon Nikomediya hududida yurishni boshladi, va oradan o‘ttiz to‘rt yil o‘tgach, uning o‘g‘li poytaxt shahar Nikomediya qarshi to‘rt yillik qamalni boshladi. Boshida ota va yakunida o‘g‘il. Urush Nikomediya sifatida ifodalangan hududga qarshi boshlanadi va Nikomediya hududining poytaxt shahri bo‘lgan Nikomediyaning qo‘lga olinishi bilan yakunlanadi. 1299-yildan 1337-yilgacha o‘ttiz sakkiz yillik davr bo‘lib, payg‘ambarlik ma‘nosida “o‘ttiz sakkiz” soni bir ko‘tarilishni ramziy ifodalaydi.

Endi o‘rningizdan turinglar, dedim men, va Zered soyidan o‘tinglar. Shunday qilib, biz Zered soyidan o‘tdik. Kadesh-Barneadan chiqib, Zered soyidan o‘tib bo‘lgunimizcha o‘tgan vaqt o‘ttiz sakkiz yil bo‘ldi; Egamiz ularga qasam ichganidek, jangchi erkaklarning butun avlodi lashkar orasidan yo‘q bo‘lib ketguncha shunday davom etdi. Qonunlar takrori 2:13, 14.

1299-yil 27-iyuldan 1449-yil 27-iyulgacha bo‘lgan bir yuz ellik yil Vahiy kitobining to‘qqizinchi bobidagi ikkinchi voyga mansub Usmonli imperiyasining barpo etilishiga olib kelgan davrni ifodalaydi. Nikomediya bosqichma-bosqich zabt etishning o‘ttiz sakkiz yili bir ota (Usmon) bilan boshlanib, uning o‘g‘li (Orxon) bilan yakun topdi. Bu davr qabila knyazligining imperiyaga tomon bosqichma-bosqich yuksalishining ilk qadamini tasvirlaydi.

1299-yil 27-iyuldan 1449-yil 27-iyulgacha bo‘lgan bir yuz ellik yil o‘ttiz sakkiz yilning nihoyasini belgilovchi to‘rt yillik qamalni o‘z ichiga oladi. Nikomediya zabt etishning boshlanishi ota Usmon tomonidan bo‘lgan, oxiri esa 1333-yildan 1337-yilgacha davom etgan to‘rt yillik qamal orqali amalga oshirilgan; bu qamal Usmonning o‘g‘li tomonidan olib borilgan.

Bir yuz ellik yil 1449-yil 27-iyulda nihoyasiga yetganida, Vizantiya imperatori Konstantin o‘n birinchi, ya‘ni sharqiy Rimning so‘nggi Konstantini taxtni egallash uchun turklardan ruxsat so‘radi. O‘sha sanadan Konstantinopolning zabt etilishigacha to‘rt yil bor edi. O‘sha to‘rt yil Konstantinopol qamali bilan yakunlandi va so‘nggi Konstantin qamal paytida halok bo‘ldi. Islomning yuksalishi yuz ellik yillik bashoratning dastlabki o‘ttiz sakkiz yili bilan ifodalangan bo‘lib, u to‘rt yillik qamal bilan cho‘qqisiga yetdi. Bir yuz ellik yil nihoyasiga yetganida, Islom

turklar o'sha paytda ega bo'lgan qudrat tufayli sharqiy Rim tahqirlangan darajagacha yuksalgan edi. 1449-yil 27-iyuldagi tahqirdan boshlab, to'rt yil sharqiy Rimning qulashiga olib bordi, chunki Konstantinopol qamal orqali qo'lga olindi. Dastlabki o'ttiz sakkiz yilning oxiri qamal bilan belgilangan, va Usmonli imperiyasining barpo etilishi ham qamal bilan belgilangan.

38 va 40

Musoning Qonunlar takrorida bayon qilgan ramziylikda o'ttiz sakkiz soni sahroda qirq yillik sarsonlik hukmining so'nggi o'ttiz sakkiz yilini ifodalaydi. Shunday ekan, o'ttiz sakkiz soni ramz sifatida qirq soni bilan bog'liqlikka egadir. Usmon 1299 yil 27 iyulda Nikomediya hududini egalladi, va oradan o'ttiz sakkiz yil o'tgach, uning o'g'li bu hududning poytaxt shahrini egalladi. Hudud ham, poytaxt shahar ham Nikomediya edi. Tarixchilar bu jangni Usmonli imperiyasining ko'tarilishining ayni boshlanishini belgilovchi "ikki" bosqichning birinchisi sifatida e'tirof etadilar. Tarix belgilagan ikkinchi bosqich esa 1301 yildagi Nikeya jangidir. U yerda ota Usmon Nikeya deb atalgan hududni egalladi, va 1331 yilda, oradan o'ttiz yil o'tgach, uning o'g'li sobiq Rim poytaxti bo'lgan, Nikeya nomli poytaxt shahrini egalladi.

1299 yil va Nikomediya jangi bilan bog'liq holda, ikki bosqichdan birinchisi sifatida, ikkinchi bosqich ikki yil o'tib, 1301 yilda yuz berdi. 1299 o'ttiz sakkizning ramzidir, va ikki yil o'tgach (qirq), Nikeya hududi ota tomonidan egallanadi. Qadimgi Isroilning va'da qilingan yurtini egallash uchun ko'tarilishidagi o'ttiz sakkiz va qirq o'rtasidagi munosabatlar 1299 yil 27 iyul va 1301 yilda ifodalanadi. Islomning yuksalishidagi o'sha dastlabki ikki bosqich ota hududni zabt etishi va o'g'il oxirida hududning poytaxtini zabt etishi bilan boshlanadigan harbiy yurishlar orqali belgilangan. Ikki poytaxt qulaganida, ular qamalda quladilar. Har ikkala poytaxt ham bir paytlar Sharqiy Rimning poytaxtlari bo'lgan.

1299 va 1301-yil 1840-yil 11-avgustda o'z yakuniga yetadi; bu esa 1838-yil tarixini ifodalaydi, o'sha vaqtda Litch uch yuz to'qson bir yil va o'n besh kunlik bashorat haqidagi o'z qarashi va oldindan aytishini ilk bor e'lon qilgan edi; bu bashorat esa oxir-oqibat 1840-yil 11-avgustda amalga oshadi. Millerchilar uchun oyoqqa turishning ikki bosqichi 1838 va 1840-yillar edi.

"1840-yilda yana bir diqqatga sazovor bashorat bajo topishi keng tarqalgan qiziqish uyg'otdi. Bundan ikki yil avval, Ikkinchi Kelishni va'z qilayotgan yetakchi xizmatchilardan biri bo'lgan Josiah Litch Vahiy 9-bobning sharhini nashr etib, Usmonli imperiyasining qulashini oldindan aytgan edi. Uning hisob-kitoblariga ko'ra, bu hokimiyat 'milodiy 1840-yilda, avgust oyi ichida bir vaqtda' ag'darilishi kerak edi; va uning amalga oshishidan atigi bir necha kun oldin u shunday yozdi: 'Birinchi davr, ya'ni 150 yil, Deacozes turklarning ruxsati bilan taxtga chiqishidan oldin aynan bajo topganini qabul qilsak, va 391 yil o'n besh kun birinchi davr nihoyasida boshlangan bo'lsa, u 1840-yil 11-avgustda tugaydi; o'sha vaqtda Konstantinopoldagi usmonli hokimiyatining yemirilishi kutilishi mumkin. Va men ishonamanki, aynan shunday bo'lib chiqadi.'—Josiah Litch, Signs of the Times, and Expositor of Prophecy'da, 1840-yil 1-avgust.

"Belgilangan ayni vaqtda Turkiya o'z elchilari orqali Yevropaning ittifoqchi qudratlarining himoyasini qabul qildi va shu tariqa o'zini xristian xalqlarining nazorati ostiga qo'ydi. Bu

voqea bashoratni aynan bajo keltirdi. Bu ma'lum bo'lgach, ko'pchilik Miller va uning hamkorlari qabul qilgan bashoratlarni talqin etish tamoyillarining to'g'riligiga ishonch hosil qildi, va advent harakatiga ajoyib bir turtki berildi. Ilmli va nufuzli kishilar Millerga qo'shilib, uning qarashlarini ham va'z qilishda, ham nashr etishda ishtirok etdilar, va 1840 yildan 1844 yilgacha ish tez sur'at bilan kengaydi." The Great Controversy, 334, 335.

Litchning "38" haqidagi bashorati va uning "40" haqidagi tuzatilgan vahiyi, tuzatilgan bashoratdan o'n kun oldin, 1-avgust kuni qalamga olgan yakuniy bayonotini o'z ichiga oladi. Bashoratning amalga oshishi Muqaddas Kitob bashoratlarini talqin etishning to'g'ri metodologiyasiga dunyoni ishontirdi. Qadimgi Isroilning ko'tarilish davrini belgilagan o'ttiz sakkiz yil Qizil dengizdan o'tishdan boshlab Kadeshdagi birinchi isyongacha bo'lgan ikki yilni ham o'z ichiga olgan edi.

Chunki Mening ulug'vorligimni va Misrda hamda sahroda qilgan mo'jizalarimni ko'rgan, endi esa Meni mana o'n marta sinab, ovozinga quloq solmagan o'sha odamlarning barchasi, albatta, Men ularning otalariga qasam ichgan yerni ko'rmaydilar; Meni g'azablantirganlardan birortasi ham uni ko'rmaydi. Sahrolarda 14:22, 23.

O'sha isyon o'nta sinovning so'nggisi sifatida ko'rsatiladi. O'nta sinovdan iborat ikki yillik sinov davri sahrodagi o'ttiz sakkiz yilga qo'shilib, 1838 va 1840 yillarni timsolladi, va 1840 yil o'n kunlik bir davrni o'z ichiga oldi.

Islomning Usmon bilan 1299-yil 27-iyulda yuksalishining boshlanish nuqtasi 1337-yildagi to'rt yillik qamal bilan yakunlanadigan o'ttiz sakkiz yillik davrni boshlab beradi. 1299-yil 27-iyul tarixchilar Usmonli imperiyasining yuksalishining boshlanish nuqtasi sifatida belgilaydigan ikki bosqichdan birinchisi edi, ikkinchi bosqich esa 1301-yil edi. 1299 va 1301-yillardagi Nikomediya va Nikeya janglarining ikki bosqichi 1838 va 1840-yillarni timsol qiladi. Bashoratning boshlanishi uning oxirini tasvirlaydi.

Nikomediya ham, Nikeya ham o'z tarixlarining tegishli davrlarida Sharqiy Rimning poytaxtlari sifatida vaqtincha xizmat qilgan. Albatta, Konstantinopol oxir-oqibat 330-yildan 1453-yilgacha sharqiy poytaxt bo'ldi. Nikomediya va Nikeya Konstantinopolning qulashining timsolidir; ularning barchasi Islomiy qamallar natijasida quladi; bu qamallar Islom avval hudud ustidan nazoratni qo'lga olib, shundan so'ng poytaxt shahrini egallagan bir yurishning yakunini belgilagan edi.

1333 yildan 1337 yilgacha bo'lgan to'rt yillik birinchi qamal, bashorat nihoyasiga yetgan 1449 yildan 1453 yilgacha bo'lgan to'rt yilni ifodalaydi. Uch yuz to'qson bir yil va o'n besh kundan keyin, Islom jilovlanadi, Millerchilar esa 1299-yil 27-iyul va 1449-yil 27-iyul tarixining alfa tarixida ifodalangan "o'ttiz sakkiz va qirq" xususiyatlarida namoyon etilgan bashoratli qudrat ostida "ko'tariladilar". Islomning ko'tarilishi va Xudoning oxirgi kunlardagi xabarchilarining ko'tarilishi 38 va 40 sonlarining o'zaro sonli munosabati asosida tuzilgan bir sonli ramz bilan ifodalanadi.

Hizqiyolning o'ttiz yettinchi bobida Islom sharq shamolining xabari bo'lib, u o'lik quruq suyaklar ustiga puflanadiki, ular qudratli bir lashkar bo'lib oyoqqa tursinlar. Hizqiyolning xabari yetib kelganda, ko'tarilish boshlanadi, xuddi 1838 va 1840 yillardagi milleritlar tarixida bo'lgani kabi. O'sha xabar 9/11 kuni yetib keldi, va tez orada keladigan yakshanba qonuni paytida o'sha suyaklar

qudratli bir lashkar bo‘lib oyoqqa turadilar. Oxirgi kunlarda Xudoning lashkarining g‘olib jamoat sifatida ko‘tarilishi 1838 va 1840 yillar bilan timsollangan. 9/11 dan yakshanba qonunigacha bo‘lgan davr 1840 dan 1844 yilgacha bo‘lgan davr bilan timsollangan edi, ammo u, shuningdek, 2023 yil 31 dekabrda Nashvillening olovli sharlarigacha bo‘lgan davrni ham timsollaydi.

Sharqiy Rim

Imperiyaning Konstantin birinchi (Buyuk) tomonidan bo‘linishidan to oxirgi Konstantingacha bo‘lgan davr sharqiy Rimning bashoratli tarixini ifodalaydi. Shunday ekan, bashoratli davr, ularning ismlarida ifodalanganidek, bashoratli yoki ramziy bir ota va bir o‘g‘il bilan belgilangan, garchi Buyuk Konstantin bilan o‘n birinchi Konstantin o‘rtasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri qon nasabi bo‘lmagan bo‘lsa-da. Birinchi va oxirgi Konstantin ham bashoratli tarzda alfa va omega timsollari sifatida ifodalangan bo‘lib, ota (alfa) Konstantinopolni poytaxt qilib tanladi, o‘g‘il esa (omega) Konstantinopol poytaxt bo‘lishdan to‘xtagan paytda qamal chog‘ida halok bo‘ldi. Sharqiy Rimning bashoratli davri birinchi va oxirgi Konstantin bilan belgilangan. 1299-yil 27-iyulda boshlangan 150 yillik davr 38 yillik bir davrni o‘z ichiga oladi va 4 yillik qamal bilan yakunlanadi. O‘sha qamal 1449 yildan 1453 yilgacha bo‘lgan davrning timsoli edi. Nikomediya yurishi bir hududning zabt etilishi bilan boshlanib, o‘sha hudud poytaxtining zabt etilishi bilan tugadi. Birinchi va oxirgi Konstantin misolida bo‘lgani kabi, Nikomediyaning zabt etilishi bir ota (birinchi) bilan boshlanib, bir o‘g‘il (oxirgi) bilan yakunlandi.

To‘rt yil

Bir yuz ellik yilning boshlang‘ich davridagi to‘rt yillik qamal, 1449-yilda so‘nggi Konstantinning tahqirlanishidan boshlab 1453-yilgacha — Konstantinopol qamal qilinib qulagan to‘rt yilga olib keldi. Uch yuz to‘qson bir yil va o‘n besh kunni ifoda etuvchi ikkinchi voy xususidagi vaqt bashorati 1449-yil 27-iyulda boshlandi va 1840-yil 11-avgustda yakunlandi. O‘sha sana Oqsoqol Oq aytganidek, Xudoning qudratining ulug‘vor namoyoni deb atalgan to‘rt yillik davrning boshlanishini belgilaydi.

“Uchinchi farishtaning xabarini e‘lon qilishda birlashadigan farishta butun yer yuzini o‘z ulug‘vorligi bilan yoritishi kerak. Bu yerda butun dunyo miqyosidagi ko‘lam va g‘ayrioddiy qudratga ega bo‘lgan bir ish oldindan aytilgan. 1840–44 yillardagi advent harakati Xudoning qudratining ulug‘vor namoyoni bo‘lgan; birinchi farishtaning xabari dunyodagi har bir missionerlik maskaniga yetkazilgan, ayrim mamlakatlarda esa o‘n oltinchi asrdagi Islohot davridan beri biror yurtida guvoh bo‘linmagan darajadagi eng katta diniy qiziqish yuzaga kelgan; biroq ularning barchasidan uchinchi farishtaning so‘nggi ogohlantirishi ostidagi qudratli harakat o‘zib ketadi.” The Great Controversy, 611.

Islom 1840-yil 11-avgustda jilovlandi va to‘rt yillik bir davr bo‘ldi; bu davr Hosil bayramida Muqaddas Ruhning to‘kilishi bilan ham, Vahiy kitobining o‘n sakkizinchi bobidagi qudratli farishtaning tushib kelishi bilan ham uyg‘unlashadi; o‘sha paytda Nyu-Yorkning “buyuk binolari” 11-sentabrda uchinchi voyening islomiy zarbiga uchradi. 11-sentabr bir yuz qirq to‘rt ming kishining muhrlanish vaqti boshlanishini belgilaydi. Muhrlanish bir vaqt davridir, va muhrlanish davrining yakuni ushbu davrning boshlanishiga xos xususiyatlarni o‘zida mujassam etadi. Masih

11-sentabrda tushib kelganida, u 2023-yil 31-dekabrda, muhrlanishning yakuniy davri boshlangan paytda, ikki guvohni tiriltirish uchun tushib keladigan Mikoilni timsolladi.

Naynavo jangi bo‘lgan kalit Islomning turli ozod qilinishlarini ifodalaydi; ular 1453 yilga kelib sharqiy Rimni qulatadi. O‘nchi oyatdagi “besh oy”ning bir yuz ellik yili doirasida, boshlanish ham, yakun ham to‘rt yillik davrni o‘z ichiga oladi. Bu ikki to‘rt yillik davr uch yuz to‘qson bir yil va o‘n besh kunning xulosasi bilan bog‘lanadi; bu esa 1840 yildan 1844 yilgacha bo‘lgan to‘rt yillik davrni belgilagan, o‘shanda Masih “butun yer yuzini O‘z ulug‘vorligi bilan” yoritishi kerak edi. 1844 yilda bashoratli vaqtning tatbiqi to‘xtadi, chunki vaqt “endi bo‘lmas edi.”

Va abadiylashtan abadiygacha yashovchi Zot bilan, osmonni va undagi narsalarni, yerni va undagi narsalarni, dengizni va undagi narsalarni yaratgan Zot bilan qasam ichdiki, endi vaqt bo‘lmaydi. Vahiy 10:6.

1333 dan 1337 gacha, 1449 dan 1453 gacha, 1840 dan 1844 gacha

To‘rt yillik davrlardan iborat o‘sha uchta chiziqli 11-sentabrdan yakshanba qonunigacha bo‘lgan muhrlash vaqti bilan mos keladi, shuningdek ular 2023-yil 31-dekabrdan to Nashvilning olovli sharlarini yetkazish uchun Islom yana qo‘yib yuborilguniga qadar ifodalangan, 11-sentabrdan yakshanba qonunigacha bo‘lgan fraktal bilan ham mos keladi.

2023-yil 31-dekabrdan Nashvilldagi olov sharlarigacha bo‘lgan bashoratli fraktal, barchasi 9/11 dan Yakshanba qonunigacha bo‘lgan muhrlash vaqtiga mos keladigan, to‘rt yillik uchta bashoratli davr orqali timsollangan. Shunday qilib, to‘rtta guvoh 2023-yil 31-dekabrdan Nashvill hujumigacha bo‘lgan tarixni aniqlaydi, va aynan Naynavo jangi bu guvohlarning har biri uchun “kalit” bo‘lgan. 1333, 1449, 1840 va 9/11 — barchasi burilish nuqtalari, ya‘ni “kalitlar” edi.

“O‘tmish tarixidan olinishi kerak bo‘lgan saboqlar bor; va e’tibor shularga qaratiladi, toki hamma Xudo hozir ham, U doimo qanday ish tutgan bo‘lsa, o‘sha yo‘llar bo‘yicha ish tutishini anglasin. Uning qo‘li hozir ham O‘z ishida va xalqlar orasida xuddi shunday ko‘rinadiki, xushxabar birinchi bor Adanga, Edenda e’lon qilingan zamondan beri qanday bo‘lib kelgan bo‘lsa, hozir ham shundaydir.

“Xalqlar va jamoat tarixida burilish nuqtalari bo‘lgan davrlar mavjud. Xudoning inoyatli boshqaruvida, bu turli inqirozli pallalar kelganda, o‘sha vaqt uchun nur beriladi. Agar u qabul qilinsa, ruhiy taraqqiyot yuz beradi; agar u rad etilsa, ruhiy tanazzul va halokat ketidan keladi. Rabbiy O‘z Kalomida xushxabarning hujumkor ishini, u o‘tmishda qanday olib borilgan bo‘lsa, kelajakda ham, hatto yakuniy to‘qnashuvigacha, shunday davom etishini ochib bergan; o‘sha paytda shaytoniy kuchlar o‘zlarining so‘nggi ajoyib harakatini amalga oshiradilar.” Bible Echo, August 26, 1895.

Nikomediya

284-yilda imperator bo‘lgach, 293-yilda Diokletian imperiyani qonuniy ravishda Sharq va G‘arbga bo‘lib, Tetraxiya tizimini o‘rnatganida, Nikomediyaning Rim imperiyasining sharqiy poytaxti etib tanlatildi. Nikomediya bir necha o‘n yillar davomida Sharqda asosiy ma’muriy va harbiy poytaxt

bo‘lib xizmat qildi. Buyuk Konstantin yaqin atrofdagi Vizantiyada (u 330-yilda uni Konstantinopol deb qayta nomlagan) yangi poytaxt qurishga qaror qilguniga qadar undan tayanch markaz sifatida foydalandi. Konstantinopol asosiy poytaxtga aylangandan keyin ham, Nikomediya Marmara dengizining sharqiy qirg‘og‘ida strategik jihatdan joylashgan yirik mintaqaviy markaz bo‘lib qoldi. Shunday ekan, u Rim yoki Konstantinopol kabi doimiy poytaxt bo‘lmagan bo‘lsa-da, Rim tarixining muhim o‘tish davrida Nikomediya rasman sharqiy poytaxt sifatida belgilangan edi. Bir yuz ellik yilning boshida sharqiy Rimning bir poytaxti zabt etiladi, oxirida esa sharqiy Rimning bir poytaxti zabt etiladi. Har ikkala zabt etish ham qamalni o‘z ichiga olgan edi.

Diokletian

Imperator Diokletian 293-yilda Tetrarxiya tizimini joriy etganida, Nikomediyaning rasman Rim imperiyasining sharqiy poytaxtiga aylantirdi. Tetrarxiya tizimi imperiyaning g‘arbiy va sharqiy bo‘linmalaridan tashkil topgan bo‘lib, sharq ham, g‘arb ham “tetrarxiya” so‘zi ifoda etadigan to‘rt sonini hosil qilish uchun katta imperatorga (Augusti) va kichik imperatorga (Caesar) ega edi.

Alfa va Omega

Diokletian Smirna jamoatining omega timsolidir, Neron esa alfa timsolidir. Buyuk Konstantin Pergamos jamoatining alfa timsolidir, Yustinian esa omega timsolidir.

Rimning sharq va g‘arbga “huquqiy” bo‘linishi (u uzoq davom etmadi) Diokletian tomonidan amalga oshirildi, Rimning sharq va g‘arbga bashoratli bo‘linishi esa Konstantin tomonidan amalga oshirildi. Smirna bilan ifodalangan quvg‘inlarning ikkinchi ramziy jamoati tarixida Rim huquqiy jihatdan sharq va g‘arbga bo‘lindi; Pergam bilan ifodalangan murosaning uchinchi ramziy jamoati tarixida esa Rim bashoratli jihatdan sharq va g‘arbga bo‘lindi. 293 alfa edi va 330 omega edi; milodiy 330-yil 11-may kuni Buyuk Konstantin Konstantinopolni Imperiyaning poytaxti sifatida tantanali ravishda bag‘ishladi.

Diokletian tomonidan 293-yilda amalga oshirilgan huquqiy bo‘linish undan keyin yuz bergan fuqarolar urushi oqibatida, 313-yildagi Milan ediktigacha parchalanib bordi; o‘sha vaqtda sharqdagi Konstantin va g‘arbdagi Litsiniy Milan ediktini e‘lon qilib, Masihiylikni qonuniylashtirdilar hamda amalda Tetrarxiyani — to‘rtta muvofiqlashtirilgan hukmdor tizimini, ikki asosiy hokimiyat (G‘arbdagi Konstantin va Sharqdagi Litsiniy) o‘rtasidagi kurashga qulagan tizimni — nihoyasiga yetkazdilar. Qulashni boshlab bergan bu huquqiy bo‘linish bo‘linishdan bo‘linishgacha bo‘lgan yigirma yillik davrni ifodalaydi, va har ikkala bo‘linish ham tizimning qulashi uchun turtki bo‘ldi.

Smirna jamoati 64-yilda Neron bilan boshlandi; o‘sha paytda Rimning ulkan yong‘ini Neron tomonidan masihiylarni quvg‘in qilish uchun vosita etib ishlatildi, chunki Neron yong‘inni boshlab yuborganlikda masihiylarni ayblagan edi. Neron quvg‘inning boshlanishini belgilaydi va oxirgi kunlardagi yakuniy quvg‘inning timsoli bo‘lib xizmat qiladi. O‘sha yakuniy quvg‘in sinov muddati yopilgunicha davom etadi; o‘shanda papalik hokimiyati unga yordam beruvchi hech kim bo‘lmagan holda o‘z nihoyasiga yetadi. Shunday qilib, quvg‘inning birinchi davri Rimning yonishi bilan boshlandi va u Rimning yonishi bilan yakun topadi.

Sen ko‘rgan hayvon ustidagi o‘nta shox esa fohishadan nafratlanadi; uni xarob va yalang‘och qiladi, uning go‘shini yeydi va uni olovda kuydiradi. Vahiy 17:16.

Smirna jamoati 64-yilda Neron bilan boshlandi; o‘sha paytda Rimning buyuk yong‘ini Neron tomonidan, yong‘inni boshlab berganlikda ayblagan masihiylarni ta‘qib qilish uchun vosita qilib ishlatildi. Ikki yuz ellik yil o‘tib, u 313-yilda Milan farmoni bilan yakunlandi. Bu “farmon” Diokletianning imperiyani qonuniy bo‘lishi bilan boshlangan yigirma yillik davrning yakuni edi, va shu bilan birga Neron bilan boshlangan Smirnaning ikki yuz ellik yillik davrining ham oxiri bo‘ldi. Smirna jamoati va Neron orqali ifodalangan ikki yuz ellik yillik ta‘qiblar Diokletian tomonidan keltirib chiqarilgan eng dahshatli ta‘qibning o‘n yilini ham o‘z ichiga olgan edi. O‘sha o‘n yillik ta‘qib Diokletianning 293-yilda imperiyaning qonuniy bo‘linishi bilan boshlangan yigirma yilining so‘nggi yarmi edi. Diokletian tomonidan 293-yilda imperiyaning sharq va g‘arbga qonuniy bo‘linishidan boshlab, ikki o‘n yillik davrdan tashkil topgan yigirma yillik bir davr boshlandi.

Diokletian imperiyani huquqiy jihatdan sharq va g‘arbga bo‘ldi; shu tariqa u Konstantin amalga oshirgan bashoratli bo‘linishning timsoli bo‘ldi. Diokletianning bo‘linishi sharq va g‘arbga edi, biroq u sharqda ikki hukmdor va g‘arbda ham ikki hukmdordan iborat edi. Har bir hudud uchun bitta asosiy va bitta ikkinchi darajali hukmdor tayinlangan edi. Milodiy 303-yil 23-fevralda Diokletian nasroniylarga qarshi bir necha “farmon”larning birinchisini chiqardi; bu Buyuk quvg‘inning (shuningdek, Diokletian quvg‘ini deb ham ataladi) boshlanishini belgiladi; u Rim imperiyasidagi nasroniylarga qarshi eng shiddatli va eng keng ko‘lamli quvg‘in edi.

Smirnadagi jamoatning farishtasiga yozgin: «Birinci va Oxirgi, o‘lik bo‘lgan va yana tirilgan Zot shunday deydi: Men sening ishlaringni, qayg‘u-alamingni va qashshoqligingni bilaman (ammo sen boysan); shuningdek, o‘zlarini yahudiy deb ataydigan-u, aslida unday bo‘lmagan, balki Shaytonning sinagogasi bo‘lganlarning kufrona so‘zlarini ham bilaman. Sen boshingdan kechirajak narsalardan aslo qo‘rqma: mana, sinalishingiz uchun iblis ba‘zilaringizni zindonga tashlaydi; va o‘n kun qayg‘u-alam tortasizlar. O‘limga qadar sodiq bo‘lgin, va Men senga hayot tojini beraman. Kimning qulog‘i bo‘lsa, Ruh jamoatlarga nima deyayotganini eshitsin; g‘olib chiqqanga ikkinchi o‘lim zarar yetkazmaydi». Vahiy 2:8–10.

Buyuk ta‘qib Diokletianning vorislari (ayniqsa Galeriy) davrida 313-yilgacha davom etdi va o‘sha yili Milan edikti bilan yakunlandi. Neron ta‘qibning alfa timsoli bo‘lib, u Smirna jamoati bilan ifodalangan bashoratli davrning omega ta‘qibi sifatida Diokletianga xos bo‘lgan ta‘qibni timsollaydi. Ta‘qib sharqdagi Konstantin bilan g‘arbdagi Litsiniy o‘rtasidagi siyosiy nikoh va sulh bilan nihoyasiga yetdi. 313-yil fevral oyida Konstantin va Litsiniy Milanda uchrashib, Milan ediktini e‘lon qildilar; bu edikt imperiya bo‘ylab masihiylarga (va boshqalarga) diniy bag‘rikenglik berdi. Siyosiy ittifoqlarini mustahkamlash uchun Litsiniy shu uchrashuv chog‘ida yoki unga yaqin vaqtda Konstantiyaning (Konstantinning o‘gay singlisi) bilan turmush qurdi. Bu nikoh Rimga xos siyosiy ittifoqning klassik namunasi bo‘lib, ikki imperator o‘rtasidagi kelishuvni muhrladi hamda ko‘p yillik fuqarolar urushidan keyin imperiyani vaqtincha barqarorlashtirishga yordam berdi. Biroq bu ittifoq uzoq davom etmadi. Keyinchalik Konstantin va Litsiniy o‘zaro urushdilar, va Konstantin 324-yilda Litsiniyni mag‘lub etib, yagona hukmdorga aylandi.

Nerondan Konstantingacha bo'lgan ikki yuz ellik yillik Smirna davrining bashoratli muddati amalga oshdi, va 313 yilda murosa jamoati bo'lgan Pergam jamoati boshlanib, 538 yilda Tiyatira jamoati bilan yakunlandi. Smirnaning ikki yuz ellik yili quvg'in davrini ifoda etardi, va umumiy davrning oxirida Diokletian quvg'ini Vahiy kitobidagi "o'n kun"ni (o'n yilni) bajo keltirdi; bunda eng og'ir quvg'in davri butun davrning bir fraktalini ifodalaydi. O'n yil ikki yuz ellik yilning bir fraktalidir. O'sha o'n yil Neron quvg'inining omegasi hisoblanadi, va ular yakunida imperiyaning sharq va g'arbga bo'linishi omega bo'linish bo'ldi.

Nikoh va Ajralish

Smirna 64-yilda Rimning yondirilishi bilan boshlandi va ikki yuz ellik yil o'tib, 313-yilda Milan farmoni hamda sharq bilan g'arbning siyosiy nikohi bilan yakun topdi. Quvg'inning o'n yillik fraktali 303-yilda boshlandi va 313-yilda Milan farmoni hamda sharq bilan g'arbning siyosiy nikohi bilan yakun topdi. Diokletian tomonidan 293-yilda sharq bilan g'arbning huquqiy bo'linishi bilan boshlangan yigirma yil 313-yilda sharq bilan g'arbning siyosiy nikohi bilan yakun topdi. 313-yildagi sharq bilan g'arb o'rtasidagi nikoh shartnomasi 324-yildagi ajralish bilan nihoyasiga yetdi; o'sha vaqtda Konstantin g'arbning Lisiniysini mag'lub etib, Rimning yagona hukmdoriga aylandi. 324-yildagi bashoratli ajralish 321-yildagi birinchi yakshanba qonunidan uch yil keyin sodir bo'ldi.

313 yildan 330 yilgacha bo'lgan o'n yetti yil siyosiy nikohni, Smirna va Neron tomonidan ifodalangan quvg'inning tugashini hamda Pergam tomonidan ifodalangan murosachi jamoatning boshlanishini ko'rsatadi. 313 yilda nikoh bilan boshlangan Pergamonning boshlanishidan keyin 321 yildagi birinchi Yakshanba qonuni bilan boshlangan quvg'in boshlandi. Shundan so'ng 324 yildagi bashoratli ajralish yuz berdi; bu sharq va g'arbn Konstantin ostida bitta imperiyaga keltirdi. Olti yil o'tib, 330 yilda sharq va g'arbga bo'linish bashoratli tarzda takrorlandi. Bu o'n yetti yil Pergamos jamoatining alfa davrini ifodalaydi; u Tayatira jamoati 538 yilda bashoratli tarixga kirib kelguniga qadar davom etadi. O'sha alfa davri 330 yildan 538 yilgacha bo'lgan davrning oxirida bir omega tarixini ifodalaydi. Pergamosning omega tarixi 496, 508 va 533 yillar davrini ifodalaydi.

O'n Yetti Yil

Rafiya jangidagi Ptolemey "o'n yetti yil" hukmronlik qildi, va Rafiya jangi bilan Paniy jangi orasida "o'n yetti yil" bor edi. Bu o'n yetti yil ramziy ma'noda 313-yildan 330-yilgacha bo'lgan o'n yetti yilga mos keladi. Neronning Smirna bilan bog'liq ikki yuz ellik yili Pergamos jamoatining dastlabki o'n yetti yiliga olib bordi va miloddan avvalgi 457-yildagi uchinchi farmondan boshlangan, Doniyor sakkizinchi bob, o'n to'rtinchi oyatdagi 2300 yilning boshlanish nuqtasi bo'lgan hamda Adventizmning asosi va markaziy ustuni hisoblangan ikki yuz ellik yil bilan bog'lanadi. Ikki yuz ellik yillik ikki guvoh 1776-yilda boshlangan va shu yil, 2026-yilda, nihoyasiga yetadigan Muqaddas Kitob bashoratidagi oltinchi shohlikning ikki yuz ellik yili bilan mos keladi.

Adventizmning kashshoflari 313 yildan 330 yilgacha bo'lgan o'n yetti yilni ko'rmagan ham, anglamagan ham edilar, chunki 1844 yilda ular hali yettinchi kun shanbasi yoki quyosh kuni

masalasini ham tushunmagan edilar. Biroq ular Vahiy kitobining to‘qqizinchi bobi o‘ninchi oyatidagi bir yuz ellik yilni tan oldilar va bu 1840 yil 11-avgustda yakunlangan uch yuz to‘qson bir yil va o‘n besh kunlik davrga olib borgan bir muddatning boshlanish nuqtasiga aylandi. O‘sha tushuncha Xudoning qudratining qudratli “namoyon bo‘lishi”ni yuzaga keltirdi.

Kashshofchilar Vahiy kitobining to‘qqizinchi bobida yuz ellik yillik ikkinchi davrni tan olmagan edilar. Ularning asosiy tushunchasi Vahiy to‘qqizinchi bobdagi “yangi nur” qurilgan poydevorni ifodalaydi. Bu nur Naynavo jangining “kaliti” orqali ochiladi. O‘sha “kalit” bashoratni o‘rganuvchiga Doniyor va Vahiyda tasvirlangan Muqaddas Kitob bashoratlaridagi barcha shohliklarni anglash imkonini beradi. Bobil, Midiya-Forsiya, Yunoniston, Salavkiylar va Ptolemeylar imperiyalari, Muhammad saltanati, va bundan ham muhimrog‘i, u Rim imperiyasini ulug‘roq namoyon etadi, chunki u nafaqat Rimning, balki sharqiy va g‘arbiy Rim shohliklarining ham, shuningdek, Amerika Qo‘shma Shtatlarining (soxta payg‘ambar), papalikning (mahluq) va Birlashgan Millatlar Tashkilotining (ajdaho) ko‘tarilishi va qulashini aniqlab beradi. Bu shohliklarning barcha ko‘tarilishlari va qulashlari oxir-oqibat dunyoni Armageddonga olib boradigan ajdaho, mahluq va soxta payg‘ambarning harakatlariga guvohlik beradi. O‘sha harakat Doniyorning o‘n birinchi bobining so‘nggi olti oyatida ifodalangan bo‘lib, bu harakatning boshlanishi qirqinchi oyatning yashirin tarixida ifodalangan.

Nineviya jangi oxirzamon voqealari ketma-ketligida Rim imperiyasi, sharqiy va g‘arbiy Rim saltanatlari hamda papalik Rimining guvohliklarini o‘zaro muvofiqlashtirish uchun bashoratli tayanch nuqtani taqdim etadi. Shunday qilib, Nineviya jangi Rim haqidagi turli bashoratli guvohliklarni to‘liq yoritib beradigan kalitdir, va Doniyor o‘n birinchi bobning o‘n to‘rtinchi oyatiga ko‘ra, vahiy o‘rnatadigan ham aynan Rimdir. Bu yo‘nalishlarni birlashtiradigan kalit — Nineviya jangidir.

Keyingi maqolamizda Vahiy kitobining to‘qqizinchi bobidagi voylarni yoritgan avvalgi besh maqolani bir-biriga bog‘lashni boshlaymiz.